

УДК 347.453: 631.173

Топішко Т.І.

Здобувач кафедри обліку і аудиту ЛНАУ

**РОЛЬ ТА МІСЦЕ ЛІЗИНГУ У ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОМУ
МЕХАНІЗМІ АПК**

Ключові слова: фінансово-кредитний механізм, банківський кредит, власні фінансові ресурси, лізинг, матеріально-технічна база, кредитоспроможність сільськогосподарських підприємств.

Key words: financial and credit mechanism, bank credit, own financial resources, leasing, material and technical base, solvency of agricultural enterprises.

The constituents of financial and credit mechanism in agroindustrial complex are considered. Paid a regard to leasing as effective instrument of financing investments – alternative to the bank crediting. The ways of perfection of financial and credit mechanism in agroindustrial complex are offered.

Постановка проблеми. Економічна криза в АПК із року в рік поглиблюється. У більшості сільськогосподарських підприємств не має достатніх фінансових ресурсів для підтримання матеріально-технічної бази на необхідному рівні. Близько 90% наявної в аграрних підприємствах техніки відпрацювала нормативні строки експлуатації. Це призводить до порушення технології вирощування сільськогосподарської продукції, значних втрат врожаю і, як результат, незадовільного фінансового становища господарств.

Для відновлення зношеної техніки сільськогосподарських підприємств необхідні значні інвестиції. У зв'язку із непривабливістю АПК для банківського сектору уваги заслуговує його альтернатива – лізинг. Він дозволяє в стислі строки, за обмежених фінансових можливостей оновити основні засоби як підприємства зокрема, так і галузі в цілому. Цей процес

потребує державної підтримки. Реформування повинні зазнати усі складові фінансово-кредитного механізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вчених у своїх працях розглядають проблеми державного регулювання, формування та вдосконалення фінансово-кредитного механізму, організаційної структури, інвестиційної політики в агропромисловому комплексі. Серед них Боброва О.Г., Бондаренко О.А., Гудзь О.Є., Гуткевич С.О., Кісіль М.І., Могильний О.М., Підлісецький Г.М., Червен І.І. та інші. Проте ряд проблем потребують подальшого дослідження, потрібно виділити питання вдосконалення фінансово-кредитного механізму, зокрема функціонування його складових.

Метою статті є аналіз складових фінансово-кредитного механізму і визначення у ньому ролі і місця лізингу, розробка шляхів удосконалення фінансово-кредитного механізму АПК.

Виклад основного матеріалу. Внаслідок ринкових перетворень галузі АПК опинився в кризовому стані. Погіршилися показники фінансово-господарської діяльності аграрних підприємств. Частка збиткових сільськогоспідприємств зростає з 0,4% у 1990 р. до 53,8% у 2004р. [1]. Хронічна нестача власних фінансових ресурсів та неможливість самофінансування призвела до фактичного знищення матеріально-технічної бази аграріїв. Ступінь щорічного зносу основних засобів у десять разів перевищує їхнє оновлення. За 1990-2006 рр. кількість тракторів зменшилася у 2,5 рази, комбайнів – у 2,4 рази, вантажних автомобілів – 2,2 рази (рис.1). На початок 2008р. у сільськогосподарських підприємствах були справними 172,1 тис. шт. тракторів (готовність 83% проти 78% на початок 2007р.),

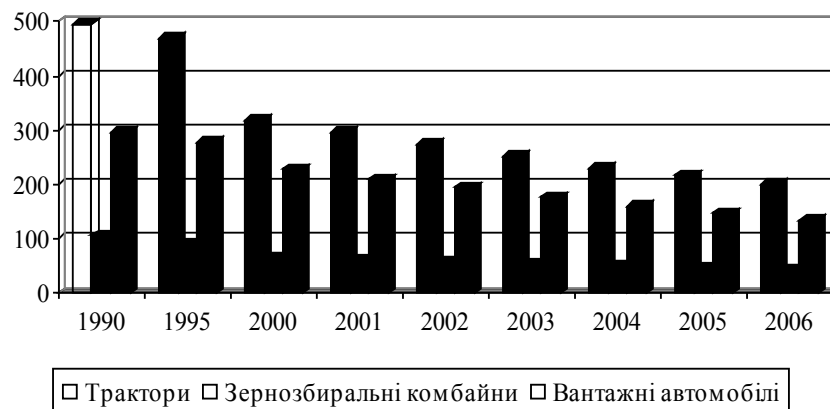

Рис.1. Парк тракторів, зернозбиральних комбайнів та вантажних автомобілів в Україні (на кінець року; тис.шт.) [2, С.145]

65,2 тис. шт. плугів (84% проти 82%), 85,3 тис. шт. культиваторів (81% проти 77%), 75,9 тис. шт. сівалок (81% проти 79%) [3].

Щорічна потреба аграріїв у фінансових ресурсах складає близько 18 млрд. грн. В умовах хронічної недостачі власних обігових коштів підприємства змушені шукати зовнішні джерела фінансування.

Взаємозв'язок між об'єктами (підприємствами, галузями, сферами, виробництвами тощо) та суб'єктами (фінансово-кредитними установами та організаціями) фінансово-кредитної системи виражається через функціонування фінансово-кредитного механізму. Це сукупність фінансово-кредитних відносин, форм і методів фінансування та кредитування. В ньому виділяють низку взаємопов'язаних підсистем: фінансово-кредитне планування; форми, методи і принципи грошових розрахунків; фінансування і кредитування; попередній і наступний контроль у процесі фінансування і кредитування [4, С.57].

За методом впливу на соціально-економічний розвиток у фінансово-кредитному механізмі виділяють дві підсистеми: фінансово-кредитне забезпечення та фінансово-кредитне регулювання (рис.2).

Рис. 2. Структура фінансово-кредитного механізму [4, С.61]

Розглянемо підсистему фінансово-кредитного забезпечення на прикладі АПК.

У 2007 р. в аграрний сектор економіки було залучено 11,6 млрд. грн. кредитних ресурсів, що на 1,2 млрд. грн. менше, ніж у 2006 р. (табл. 2) [3].

Таблиця 2

Поступлення кредитних ресурсів в аграрний сектор економіки
у 2006-2007 рр., млрд. грн.¹

Види кредитних ресурсів	2006 р.	2007 р.	Відхилення, (+,-).
Короткострокові кредити	8,1	6,2	-1,9
Середньострокові кредити	-	5,4	+5,4
Довгострокові кредити	4,7	-	-4,7
Всього	12,8	11,6	-1,2

¹Розраховано за: [3].

За даними Інституту сільського розвитку потреба у кредитних ресурсах сільськогосподарських підприємств оцінена наступним чином: довгострокові кредити – 64%, середньострокові – 16%, короткострокові – 10% [5]. На кінець березня 2008 р. у Львівську область надійшло банківських кредитів на суму 8382 млн. грн., у т.ч. строком до 1 року – 2453 млн. грн. (29% від загального обсягу), від 1 року до 5 років – 4817 млн. грн. (57%), більше 5 років – 1112 млн. грн. (14%). Із цього обсягу лише 280 млн.грн. (3%) було скеровано у сільське господарство, мисливство та лісове господарство. Середньозважена ставка в річному обчисленні для сільського господарства становила 16,2%, що на 1,3% вище, ніж в середньому по народному господарству [6]. Сільське господарство внаслідок своєї специфіки є непривабливим для банків, адже у галузі надто високі ризики. Банківське кредитування здійснюється переважно у вигляді короткострокового та середньострокового кредитування рентабельних підприємств (табл.3).

Для відтворення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств необхідним є здійснення потужного інвестування. Кредитування на рівні 5% від потреби є мізерним.

Державне фінансування сільського господарства є недостатнім. Про це яскраво свідчить виконання Закону України «Про стимулювання розвитку

Таблиця 3

Банківські кредити за видами економічної діяльності,
станом на 31.03.2008 р., млн. грн.¹

Види економічної діяльності	Усього		у т.ч. за строками		
	млн.грн.	%	до 1 року	від 1 року до 5 років	більше 5 років
Усього	290 565	100	121 051	140 851	28 664
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	18 898	6,5	7 727	10 297	874
Рибальство, рибництво	294	0,1	46	247	1
Добувна промисловість	4 530	1,6	2 222	2 017	291
Переробна промисловість	74 039	25,5	30 928	36 546	6 565
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	5 400	1,9	2 809	2 071	520
Будівництво	25 192	8,7	7 957	14 084	3 151
Торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	112 505	38,7	50 054	52 804	9 647
Діяльність готелів та ресторанів	2 237	0,8	460	1 397	380
Діяльність транспорту та зв'язку	10 795	3,7	4 803	4 578	1 414
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	31 339	10,8	12 187	14 174	4 979
Освіта	181	0,1	68	46	67
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1 760	0,6	366	1 059	335
Надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту	3 394	1,2	1 424	1 529	441

¹Складено за: [6].

сільського господарства на період 2001-2004рр.». Ним були визначені основні засади державної підтримки сільгоспвиробників. Встановлено фінансування розвитку сільського господарства у розмірі 5% видатків державного бюджету. Однак обсяг підтримки аграріїв не досяг визначеного рівня. Максимальне його значення було зафіксоване у 2003 р.(4,86%). За оцінками Світового, банку рівень державної підтримки сільського

господарства в Україні є практично найнижчим (0,6% від ВВП), у той час як у сусідній Білорусі цей показник становить 18% [1].

Досвід зарубіжних країн свідчить на користь використання лізингу як ефективного інструменту фінансування інвестицій за схожих до українських умов. Застосовуючи операції фінансового лізингу, лізингоотримувач серед ряду інших переваг отримує:

- можливість придбати якісні нові основні засоби без відволікання із господарської діяльності значних коштів;
- сплатити авансовий платіж (як правило, від 20 до 30% вартості предмету лізингу) і негайно приступити до використання придбаного устаткування;
- генерувати грошовий потік з участю обладнання, взятого в лізинг;
- використовувати податкові пільги;
- не витратити час на здійснення страхування, державної реєстрації та інших передбачених законодавством дій тощо.

Хоча лізинг для України є порівняно новим явищем, проте у світі він довів свою ефективність та перспективність. Як нетрадиційний інструмент фінансування інвестицій та інновацій, став альтернативою банківському кредитуванню.

Висновок. Отже, фінансово-кредитний механізм АПК потребує вдосконалення. Це обумовлене поглибленням кризи в сільському господарстві, зростанням потреби в фінансових ресурсах для відновлення матеріально-технічної бази аграрних підприємств. Вдосконалення фінансово-кредитного механізму повинне здійснюватися з одночасним реформуванням двох підсистем: фінансово-кредитного забезпечення та фінансово-кредитного регулювання. Поряд із розширенням державної підтримки, збільшенням розміру часткової компенсації вартості складної

сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва, необхідне державне сприяння розвитку лізингових відносин в аграрній сфері. Адаже за умов недостатності фінансових ресурсів у господарюючих суб'єктів лізинг є ефективним засобом фінансування інвестицій. Потребує врегулювання законодавча база. Необхідне вдосконалення цінової, амортизаційної політики та інфраструктури аграрного ринку.

Бібліографічний список

1. Ланченко Є.О. Організаційно-економічний механізм інвестування в аграрній сфері АПК // www.nd.nauu.kiev.ua
2. Статистичний щорічник України за 2006 рік. - К.: Консультант, 2007. – 552с.
3. Макроекономічні показники розвитку агропромислового сектору України за 2006,2007 рр. // www.minagro.gov.ua
4. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету ім.І.Франка, 2001. – 608с.
5. Гудзь О.Є. Забезпечення сільськогосподарських підприємств кредитними ресурсами // Економіка АПК. – 2003. – №1. – С.86-90.
6. Статистичний бюлетень НБУ за березень 2008р. // www.bank.gov.ua